

S O K F É L E .

3. Szám. Béts. Januarus 10-dikén. 1834

Emlékeztető Jegyzetek.

J a n u á r i u s .

8 Jan. — 1632. Szül. Puffendorf, leghíresb munkája: De officio hominis et civis. — 1642 † Galilei. — 1741. Az Austriaiak megütköznek először a' Poroszokkal Silésiában. — 1806. Az Angolok elfoglalják a' jó reménység fokát.

9 Jan. — 1792. Jassyban béke a' Török és az Orosz közt. — 1814. Wrede bajor General elfoglalja Colmart 's megemlékezvén, hogy itt lakott Pfeffel, megmuttatta, hogy a' katona előtt is betsben vagynak a' megholt tudós érdemei, azaz: következő felirást szegeztetett azon házra mellyben Pfeffel unokái laktak: „Des edlen um die Menschheit verdienten Pfeffels Haus und Nachkommen sind von aller Kriegslast frei.“

10 Jan. — 1430 III Fülöp Spanyol Király alapítja az arany gyapjas rendet. — 1795. A' 81 cometa felfedeztetik. — 1778 † Linné. — 1702. Eugen Mantuat ostromolja.

Béts leghíresb szabója.

(Bétsi életkép.)

Béts számíthatatlan szabói közt első helyet ** úr érdemel. Ő mesterségét a' Párisi szabó akadémiában tanulta a' német, frantzia, angol, lengyel, orosz nyelveket hibátlanul beszéli. Ő telyes a' legfinomabb szabói udvarisággal, vagy hogy magyarán mondjam ő legtöbb szabói betsületet tud, 's szintolly nagy Philosophus mint Aestheticus. Ő nem ragaszkodik görög 's római példákhoz, nem is tanulja a' szépséget Aristoteles irományiból, mellyek szerint az egyetemi tantók tsatsognak örökké 's örökké *αυτος εφρα*! Nála Ciccero nem a' legnagyobb Bölts, 's éppen nem részesül azon balvélekedésben melly szerint pipa, dohány stb

Toldalék a' M. Kurírhoz.

örökre ki van zárva a' való Szép 's Kellem báj országából. Szóval ** úr egész ember, vagy is ember a' talpán 's Bétshen az nem is ember, ki főtől fogva talpig nints általa képezve.

Ki a' kis városi barbarusi külséget le akarja vetni 's ** úr által más kellőbb alakba kíván öntetni, az lépjen bé mély alázatossággal fényes raktárába, de vigyen magával nagy tömött erszényt 's ennél még nagyobb béketűrést, hogy kisvárosi öltezetének szigoru bírálattát kiállhassa. Egy — argandi lámpák által kivilágított terem befogadja a' barbarust; köröskörül ** úr remekei lógnak, közbe közbe a' legfejérb tseh üvegű tükrök függnek, mutatván a' belépőnek méltatlan szabó kezek által eltsufított alakját. — De vigasztalódj, közelget a' metamorphosis szerentsés pillanatja, hallom már Pygmalion lépteit — ő az, és te kegyelmet találál kegyes színe előtt.

Excellentia, gróf, báró, Monsieur, vagy akárki légy, ő az első tekintetre megismér 's látja szerényen ülni orrodon a' nemességet 's a' tudósságot, ösméri nemes characteredet, brillant izlésedet 's nagy miveltiségedet. Elmondandja előtted fényes tulajdonodat, illendően hódoland diszteljes bókolatokkal, 's elhalmazand hazugságokkal. De kis idő mulva öltözeted kerül kemény bírálat alá. „Ez a' fraknak, uram, *) mellyet kegyed a' nemes szabó mesterség szégyenére 's gyalázatjára hord, betsületemre mondom, nintsen

*) Ez nem nyomtatásbeli hiba; hanem, így mondják nálunk. — Azért kell és szükséges is nekünk Magyaroknak németül megtanulni, hogy ha valaki a' mai beveendő legujabb szokás szerint magyarul ír, annál fogva könnyebben megérthessük, és ha valaki p. o. jól vagy rosszszúl néz ki, azonnal megértsük, hogy nem az ajtón, kapun, vagy az ablakon néz ki, hanem: steht gut oder übel aus.

charaktere. Részében nints consequentia, nints proportio, nints talentum. Ez a' gallér, uram, dagály, szeszély, tűz 's tsin nélkül van, a' gomblyukak nem tsak hogy nem bájosok, hanem szerfelett idomtalanok, ezek az ujjak igen szárazak, hidegek, fásak 's szótlanok, bár tsak egy szikra elmésség volna rajtok látható. És ez a' nadrág éppen semmit sem mond, undorodom tőle, nem is nézhetek rá alteratio nélkül. Én valóban meg nem foghatom, hogy viselhet kegyed, ki a' szerelemre 's a' tiszteletre olly igen méltó, illy semmitsem mondó ruhákat. De Monsieur ez mind máskép lesz, az egész öltözetet kegyed karakteréhez kell alkalmaztatni, hogy sejtse kegyed geniejét, azért minden rántznak lesz gondolatja 's értelme, minden öltés ditsérve magasztaland engem, még a' laffantzok (Schösse) is igézö 's tsudálásra méltó kellemeket lehellendenek. És végtére ez a' nadrágajtótska milly lapos! milly együgyü! milly unalmas! ennek másképpen kell lennie. Nagyra betsülendő drága uram, egy kifinomított izlésű nadrág ajtótska, „*érzékeny műveltség*“ nélkül el nem lehet.

Ha ezt a' kemény nézletet kiállottad, ügyekezz olly szerentséssé lenni, hogy a' szellemdus (geistreich) nagy művészt szabni láthassad. Ollójára emlékirásúl ez illenék: „Les ciseaux volans“ (repülő 's lopó olló). Az igaz, villámokat nem pedig vágásokat lehet látni. A' mivel egy a' művészeti ügyesség titkaiba bé nem avatott a' hírnév dolgában még új gazda órák által bajlódnék, azt ** urnál egy az egész universumot átható merész vágás végbe viszi, ez után oda veti a' darabokat legényeinek, kik *egybefüggésbe hozzák*. Kétóra mulva kész az egész öltözet.

Az 1688-diki Frantzia háboru' különös eredete.

XIV Lajos Frantzia Király az építésben különös kedvét találta, a' mihez nem éppen a' legjobb izléssel de a' symmetria' meghatározásában különös szemarány-nyal birt. Unván egykor magát Trianoni kastélyában, egy palotát kívánt oda építtetni. — Alig hogy az új épület felemelkedék, a' Király azonnal észrevehé, hogy a' leg alsó emeletben egy ablak ferde. Louvois Minister, kire azon időben az épületekre való felvigyázás bizva volt, nagyon heves indulatú, 's külömben is az ellenmondás' elszíveléséhez szokva nem lévén, sokáig hevesen viszongott a' királlyal, azt állítván, hogy az ablak egyenes; a' király hátat fordíta neki, 's tovább ballagott. — Más nap találkozáván le Notre híres építő mesterrel, kérdezé tőle, ha vallyon a' Trianoni épületet látta e': ez nem-mel válaszolt. A' Király meghagyá neki, hogy oda menvén a' kérdésben forgó ablakot vizsgálja meg. — Egyik nap a' másik után megy, 's a' Király ismételt kérdéseire mindég tsak ugyan azon feletet nyeri. Jól látta ő, hogy le Notre magát ezen dologba nem örömet avatja, mivel vagy őneki, vagy a' ministernek hibázni kell. Kedvetlenül mondá tehát neki, hogy más nap Trianonban okvetetlen megjelenjen, hol ő és Louvois is jelen fognak lenni. — Megjelenének, Louvois tüzesen védelmezé az ablakot, 's a' király le Notrenek parantsolja, hogy mérje meg, 's a' mit talál, mondja ki egyenesen. Le Notre akadoz, nem akar szóllani; de a' Király ismételt parantsára kijelenti, hogy a' királynak legyen igaza 's a' hibát megmutatá. A' Király ekkor Louvoishoz fordulván jól megmosá fejét nyakasságáért. — Louvois magán kívül azon, hogy sok udvariak, napszámosok és szolgák voltak meg gyaláztatásának tanúi, szörnyű boszszúval

telve haza megy, hol barátit együtt találta; kiket tekintete elrémített. „Vége! vége mindennek!“ így kiálta, „illy lealázó módon hogy bánhat ő én velem, 's egy ablak miatt? Most már nints egyéb mód magamon segíthetni, mint egy közönséges háború által, melly őtet az építésben gátolja 's engem neki szükségessé tegyen!“

Louvois megtartá szavát, mert kevés hónapok mulva a' királynak 's egyéb hatalmasságoknak akaratja ellen is egy közönséges háború ütött ki, melly Frantzia országot belsejében elgyengítette; határait, fegyvereinek szerentséje mellett sem terjeszthette, 's betsületében megtsönkította. 'S ezt egy ferde ablak okozta!

A' felhevült király.

Nem elégedvén meg Louvois Minister a' Pfalznak intézetei szerint történt gyászos elpusztításával, Triert is fel akará perkeltetni. Ezt úgy terjeszté a' király eleibe, mint egy elkerülhetetlen szükségét, a' mi a' háború szerentsés folytatásához még sokkal inkább megkivántatnék, mint Worms és Speier elpusztításával; mert, úgymond, ha az ellenség Triert választja tábora fő postjává, úgy a' hadi sereg helyzete nagyon veszedelmeztetni fog. — A' beszéd nagyon tüzesen folyt, 's a' királyt meggyőzni semmi kép sem lehetett. — Louvois, ki ön fejének nagyon sokat hitt, 's a' mit egyszer elő terjeszte, attól egy könnyen el nem állott, néhány napok mulva foglalatosságai miatt a' királyhoz megyen, 's végezvén dolgait, azt mondja a' királynak: gyantotta legyen ő, hogy a' királyt Trier elpusztításában megegyezni tsak a' lélekesméret szemrehányásai tartóztatnák, azért úgy véli nagy szolgálatot teend az

által a' királynak, ha azon szemrehányásokat magára veszi, 's ezen okból, a' nélkül, hogy ezt a' királynak tudtára adta volna, már egy postát el is küldött, a' feltett szándékeszközlötése végett.“ — A' király egészen szokásán kívül bosszúságában felszökik, egy tsi-póvasat ragad, 's azzal a' miniszerre rohan. Louvois elég szerentsés volt még az ajtón kiszabadulhatni. 'A király haragtól szikrázó szemekkel menydörgé utánna: „Tüstént egy új postát fog kegyed a' másik után küldeni; ha csak egy ház elégett is Trierben, fejevel számol érte kegyed!“ — Ezt ugyan Louvoisnak tenni nem volt szükség, mert a' király tudta nélkül csakugyan még sem bátorkodott az előbbi postát utnak eresztetni. Lajos azonban mindég azt hitte, hogy ellen parantsa mentette meg Triert.

A' Király és a' ló.

Kin-Tsongnak, Tsi ország királyának egy igen szép lova volt, mellyet nagyon kedvellett. Szolgája gondatlansága miatt a' ló megdöglött, a' mi annyira felgerjeszté a' Király haragját, hogy ez egy lándsát ragadván a' szolgát azonnal keresztül akarta döfni. Szerentséjére jelen volt Yan-Tse: „Fejedelem! szólla ez, kevésben mult, hogy ezen ember a' nélkül, hogy vétke nagyságáról meggyőződött volna, ki nem végeztetett.“ — „Győzd meg tehát őtet“ mondá Kin-Tsong. — Kezébe vevé ekkor Yan-Tse a' lándsát és a' bűnös felé fordulva így szólla: „Szerentsétlen te! im ezek bűneid; halld őket figyelemmel: Először is, oka vagy a' ló halálának, mellyet maga a' király gondviselésedre bízott. Azért meg kell halnod. Azután pedig oka vagy, hogy a' király az én uram annyira felbuzdult, hogy maga akart téged kivégezni. 'S im ez egy új bűn, na-

gyobb mint az előbbi. Végre pedig az egész környéknek meg kell tudni, hogy a' király, az én Uram egy ló miatt embert végezett ki; a' mi által elveszti jó hírét. Lásd boldogtalan! ez a' te legnagyobb vétked, 's ennyi következéseket von maga után! Általlátod mind ezt?" — „Óh hagyj békét! szólla a' király. Ő miatta nem akarok jó híremtől megfosztatni. Legyen neki megbotsátva.“

A' mostoha anya.

Sven - Vang' uralkodása alatt a' vár' őrjei egy meggyilkolt emberre találtak a' mezőn 's közel hozzá két testvérekre, kik, mint a' tettben gyanúsak elfogattak. Mivel a' holton csak egy seb láttatott, 's következőleg a' gyilkos is csak egy lehetett; az a' kérdés támadt, vallyon mellyik a' kettő közül a' valóságos gyilkos. Egyik testvér sem akarta a' vétket a' másikra tölni, 's mindegyik azt erősítette, hogy ő a' bűnös. — A' dolog a' király' eleibe került — ! „Mindegyiknek meghagyni életét, szólla ez, annyi volna, mint a' gyilkosoknak megkegyelmezni; mindegyiket kivégeztetni, midőn csak egyik lehet valósággal bűnös, törvény ellen való 's kegyetlenség volna. Legjobban kell őket az annyoknak ösmerni, az ő ítélete határozza meg mellyiknek kelljen meghalni.“ — Könnyek borították el az anya' szemeit midőn a' király parantsát neki megvitték. „Azomban, ha választanom kell, szólla ez, haljon meg az ifjabb, 's az idősebb éljen.“ — A' biró tsudálkozott, hogy az anyák' szokása ellen, kik ifjabb gyermekeiket közönségesen jobban szeretik, mint az idősebbeket; ez éppen az idősebbnek kedvezett. A' mire az anya azt mondá: Az, kinek életét megmentem, nem tulajdon fiam, megholt férjemnek első há-

zasságában született gyermeke. Megfogadtam az atyának, hogy róla, mint tulajdon gyermekemről gondoskodni fogok, 's fogadásomat még eddig meg is tartottam. De megszegném azt most, ha az idősebbnek kárával, tsupa anyai szeretetből az ifjabbnak kedveznék.“ — Midőn a' király az anya' választása felől tudósított, mind a' két fiúnak megkegyelmezett.

P. J.

Az óra ütéstől megijedett Tolvaj.

A' hét esztendő's Burkus háboruban éjjel N. ezredes sátora előtt őrt állott egy katona; ez egy volt azok közül, kik hogy pénzre tehessenek szert, az esküvést megszegvén, 's zászlókat oda hagyván, szolgálatjokat gyakran változtatták; már régen eltökéllé magában, hogy a' mostanin egy kis változást kell tenni; azonban eszébe jut, hogy üres zsebbel nem lesz jó eltávozni; belopózik tehát a' sátorba, hogy az ezredes óráját, a' ki kényire aludott, tulajdonjává tegye, 's a' nélkül, hogy az ezredes valamit is vett volna észre, magához vette, 's szorult szívvél várta a' felváltás perztét. Azonban megérkezik az ezrede, segédje (Adjutant) gyorsan a' sátorba siet, az ezredest felkölti, hogy vele közöljön valamit; alig ébred fel az ezredes az óra után nyul, de! — azonnal siet a' sátorból, 's kérdi az őrt: „te gaz ember elloptod az órámat?“ „Én? ezredes uram, viszonzá nyersen a' katona, hogy nevezhet engem' tolvajnak, vigyen el az ő . . . ha valamit tudok az ur órájáról!“ alig mondá ezt ki, 's imé az óra üt a' zsebben; ezen annyira megijedett a' Mars Bajnoka, hogy legottan földre rogyott 's elalélt.

R e j t e t t s z ó.

Furtsa kis állat! két lábát belseibe' találod;

'S ékét vesztve, hazánk' hajdani védfala volt.